

Пташинська Вікторія Петрівна

*адвокат, аспірантка кафедри міжнародного та європейського права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

**ПРАВОВІ ПІДСТАВИ ЗАСТОСУВАННЯ КОНВЕНЦІЇ
ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ І ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД
ТА ПРАКТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ ПРАВ ЛЮДИНИ
ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ПРАВОСУДДЯ**

Правові підстави застосування Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – ЄКПЛ або Конвенція) та практики Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) при здійсненні правосуддя ґрунтуються на нормах Конституції України [1], Законів України «Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції» [2], «Про міжнародні договори України» [3], «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» [4] тощо.

Відповідно до ч.1 ст.9 Конституції України Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод та протоколи до неї є частиною національного законодавства України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України [1].

Зупинимось на основних етапах ратифікації та набрання чинності Конвенцією та протоколами до неї для України:

17.07.1997 року на підставі Закону України «Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів №2, 4, 7 та 11 до Конвенції» № 475/97-ВР відбулась ратифікація Конвенції, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 [2], які набрали чинності для України 11.09.1997 року.

22.02.2000 року на підставі Закону України «Про ратифікацію Протоколу №6 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, який стосується скасування смертної кари» № 1484-III було ратифіковано Протокол № 6 [5], який набрав чинності для України 01.05.2000 року.

28.11.2002 року на підставі Закону України «Про ратифікацію Протоколу № 13 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, який стосується скасування смертної кари за будь-яких обставин» № 318-IV було ратифіковано

Протокол № 13 [6], який набрав чинності 01.07.2003 року.

09.02.2006 року на підставі Закону України «Про ратифікацію Протоколів № 12 та № 14 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод» №3435-IV було ратифіковано Протоколи № 12 та № 14 [7].

23.02.2006 року на виконання статті 46 Конвенції прийнято Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» № 3477-IV [4].

01.07.2006 року набрав чинності для України Протокол № 12.

01.06.2010 року набрав чинності для України Протокол № 14.

В статті 1 Закону України «Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів №2, 4, 7 та 11 до Конвенції» № 475/97-ВР зазначається, що: «Україна повністю визнає на своїй території дію [...] статті 46 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року щодо визнання обов'язковою і без укладення спеціальної угоди юрисдикцію Європейського суду з прав людини в усіх питаннях, що стосуються тлумачення і застосування Конвенції» [2].

Таке законодавче положення обумовлює вивчення рішень ЄСПЛ, в яких розкривається зміст та обсяг гарантованих Конвенцією прав, а також їх застосування в національному правопорядку України.

Стаття 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» № 3477-IV передбачає застосування судами Конвенції та практики ЄСПЛ як джерело права, а стаття 18 цього Закону визначає порядок посилання на Конвенцію та практику ЄСПЛ [4]. Ці законодавчі положення дають підстави для українських суддів обґрунтовувати свої позиції в своїх рішеннях з посиланням на практику ЄСПЛ. При цьому варто відмітити, що мова йде про всю практику Європейського суду з прав людини та Європейської комісії з прав людини, що вбачається з аналізу статті 1 цього Закону, а не лише про рішення щодо України. Українські суди мають право застосовувати рішення ЄСПЛ, постановлені також щодо інших країн.

Правові підстави застосування національними судами норм ЄКПЛ та практики ЄСПЛ також передбачені положеннями наступних процесуальних кодексів України: ч. 4 ст. 10 Цивільного процесуального кодексу України [8], ч. 4 ст. 11 Господарського

процесуального кодексу України [9], ч. 1 ст. 3, ч. 2 ст. 6, ст. 7 Кодекса адміністративного судочинства України [10], ч. 2 ст. 1, ст. 8, ст. 9 Кримінального процесуального кодексу України [11].

Важливість розуміння положень Конвенції, протоколів до неї та їх застосування у світлі практики ЄСПЛ на національному рівні стало обов'язковою кваліфікаційною вимогою кожного вітчизняного судді.

Джерела:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. №254к/96-ВР // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 15.09.2020).

2. Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції»: Закон України від 17 липня 1997 р. № 475/97-ВР // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/475/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 15.09.2020).

3. Про міжнародні договори: Закон України від 29 червня 2004 р. № 1906-IV // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text> (дата звернення: 15.09.2020).

4. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23 лютого 2006 р. №3477-IV // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#Text> (дата звернення: 15.09.2020).